

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-312-5-8>

**THE INFLUENCE OF COGNITIVE DISTORTIONS
ON THE AWARENESS OF LEARNING THE PROFESSION
IN MODERN INFORMATION CONDITIONS**

**ВПЛИВ КОГНІТИВНИХ УПЕРЕДЖЕНЬ
НА УСВІДОМЛЕННІСТЬ ОСВОЄННЯ ПРОФЕСІЇ
В СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ УМОВАХ**

Matyash V. M.

*Deputy Director for Academic Affairs
Separate structural subdivision Odessa
Automobile and Road Professional
College National University "Odessa
Polytechnic"
Odessa, Ukraine*

Матяш В. М.

*заступник директора
з навчальної роботи
Відокремлений структурний
підрозділ «Одеський автомобільно-
дорожній фаховий коледж
Національного університету
«Одеська політехніка»
м. Одеса, Україна*

Shapovalov O. V.

*Chief Project Engineer
"Scientific and Production Association
"Transengineering" LLC
Kyiv, Ukraine*

Шаповалов О. В.

*головний інженер проєктів
ТОВ «Науково-виробниче об'єднання
«Трансінжиніринг»
м. Київ, Україна*

Згідно з теорією Карла Роджерса потреба в самоактуалізації (потреба в коханні, повазі та самореалізації) біологічно базово закладена в людині, це не данина соціального розвитку, не особистісна риса, не наслідування амбіцій. Хоча згідно з А. Маслоу самореалізація не обов'язково пов'язана з досягненнями у професійній діяльності [1, с. 33], але для більшості людей саме професійна діяльність є основою для сходження угору по тій самій «піраміді Маслоу».

Особистість є продуктом соціалізації, виховання та навчання. Завдяки соціалізації особистість стає повноправним членом суспільства, люди навчаються жити у суспільстві, ефективно взаємодіяти один з одним. Статус є відображенням ієрархічної структури групи та створює у ній вертикальну диференціацію. Кожна людина має кілька статусів щодо різних груп. Основним соціальним

статусом зазвичай є становище у суспільстві, в основі якого покладені посада та професія.

Отже, вибір професії та успішне оволодіння нею є дуже важливим елементом розвитку особистості, є однією з умов формування щастя та усвідомлення своєї ролі в соціумі. Процес вибору і освоєння професії не є простим і залежить від різних факторів, в тому числі і від інформаційного простору особистості і суспільства.

У сучасних умовах інформаційні технології проникли у будь-яку спеціальність та побутове життя. Комп'ютеризація полегшує вести облік, упорядкування й обробку інформації, виконувати складні та громіздкі розрахунки, прогнозувати та моделювати процеси та багато іншого [2]. Але є і зворотна сторона даного процесу. Високий темп життя, інформаційне навантаження, форми недосяжних ідеалів стали причинами появи тривоги у людей. Домінування інформатизації створює ризики та проблеми для сталого психічного розвитку особистості (адаптація особи до процесів динамічного зростання обсягів інформації, трансформація міжособистісних відносин і комунікацій тощо) [3]. В умовах єдиного інформаційного простору люди складають уявлення про моделі поведінки, культуру, економіку, рівень життя, в тому числі і уявлення про працю, трудові цінності та відносини й освоєння професії.

Для пристосування до такої мінливості сучасного інформаційного простору виробилися певні захисні механізми, такі як когнітивні спотворення (помилки мислення). Когнітивні спотворення справляються з надлишком інформації, складністю розуміння процесів, необхідністю швидкої реакції тощо. Такі когнітивні спотворення відбулися і на усвідомленості процесів і глибини засвоєння професії.

В умовах сучасного інформаційного простору та когнітивних спотворень з'явилось таке явище як «диванний експерт» – сучасний суб'єкт, який транслює певні погляди, не маючи реального досвіду [4, с. 30]. «Диванні експерти» характеризуються тим, що маючи низьку кваліфікацію, вони схильні перебільшувати свої знання та вважають себе професіоналами. Через це здійснюють помилки та роблять неправильні висновки. Впевненість у власних знаннях – бар'єр для отримання нових знань. Відсутність бажання визнавати свою некомпетентність у таких людей є захисним механізмом. Широкого розповсюдження таке явище набуло в мережі Інтернет. Улюбленими темами «диванного експерта» є: політика, медицина, економіка, релігія, автомобілі тощо. В психології таке спотворення свідомості відомо як «ефект Даннінга – Крюгера». І було б таке спотворення свідомості

невинним явищем, залишаючись в мережі у вигляді суперечок в соціальних мережах і на форумах, коментарях і обговореннях, але воно торкнулося і професійної діяльності.

Через таке спотворення свідомості як «ефект Даннінга – Крюгера» створюється хибне уявлення про легку доступність освоєння професії: достатньо прочитати один кольоровий буклет, переглянути відеоролик і вже можна сперечатися з фахівцями галузі. Факт наявності таких фахівців знецінює тяжку працю справжніх професіоналів.

Причинами розповсюдження явища хибного уявлення легкої доступності освоєння професії можна назвати наступне:

– Доступність інформації. Сучасний світ влаштований таким чином, що знання, які потребують бази та особистого досвіду, доступні всім і завжди [5]. У сучасних умовах навчання не потребує конкретного відведеного часу та місця (наприклад, освіта дистанційно), а здобуття знань завдяки інтернету та цифровим технологіям стало доступним завжди і скрізь. Будь-яка пізнавальна діяльність стає однією з «природних подій життя» [6, с. 41]. Якщо раніше підручники можна було отримати навчаючись у закладі освіти або в спеціалізованих бібліотеках, то тепер вони доступні для скачування в мережі, а лекції (як відомих вчених так і звичайних шкільних вчителів) можна переглянути онлайн і на будь-яку тему (від розв'язання дробових рівнянь до соціобіологічної причини віктимної поведінки);

– Швидка зміна технологій і через це зменшення ваги професійного досвіду. Впровадження інформаційних технологій у виробництво – процес, що вимагає перегляду існуючих технологій та розвитку нових [2]. Стрімкі темпи оновлення знань, обсяг яких швидко зростає, вимагають постійного підвищення кваліфікації. Навчання перетворюється на довічне заняття [3]. У зв'язку з цим досвід та знання, які отримані років 10 назад стають неактуальними на 30% в залежності від галузі діяльності;

– Явище «вірусні знання». Повсякденні неекспертні бесіди, які ще більше ведуть до омани і незнання, але набагато швидше примножуються і поширюються [5];

– Ілюзія причетності та доступність засобів виробництва. Як інформація, так і певні засоби виробництва стали доступними завдяки розвитку технологій. Особливо це відчутно у медіа просторі: кожен хто має сучасний смартфон може сміливо себе зарахувати до фотографа, блогера, а там і до журналіста. Інтерактивні технології дуже позитивне явище у сфері освіти: створення презентацій та навчальних фільмів дозволяє створити більш наглядний матеріал

та більш глибоко занурити студентів у майбутню професію. Але в професійній діяльності перегляд таких фільмів або проведення діяльності онлайн (наприклад, «перебування» на об'єкті) певними людьми може сприйматися як реальний досвід;

– Явище «кар'єрного ліфту». Одним з параметрів соціалізації є її широта тобто кількість сфер, у яких змогла пристосуватися особистість. Основними сферами соціалізації, для яких характерне розширення, збільшення соціальних зв'язків індивідуума із зовнішнім світом, є сфера діяльності, спілкування, самосвідомості. А сучасний нав'язаний культ продуктивності й успішних сучасних молодих людей спонукає до збільшення сфер діяльності (соціалізації) – створюється ілюзія успішної свідомої людини у різних галузях (для переконання у цьому твердженні достатньо поглянути статус в соціальних мережах певних користувачів: фотограф, ресторатор, бізнесмен, мандрівник, блогер тощо);

– Захоплення сучасної молоді лише зовнішньою чи якоюсь приватною стороною професії. Таке ставлення може призвести до серйозних помилок. Без глибокого занурення в професію, ми побачимо лише одну сторону професійної діяльності, і, як правило, вона здається легкою і такою, що не потребує великих зусиль.

Література:

1. Бикова С. В. Основи психології та педагогіки. Частина I : навчально-методичний посібник. Одеса : ОДАБА, 2011. 165 с.
2. Петричко С. М. Впровадження комплексних технологій в проектну справу як інноваційний підхід до розвитку дорожнього будівництва / С. М. Петричко, О. В. Шаповалов. *Економіка та управління: стан та перспективи розвитку* : матеріали IV міжнародної науково-практичної конференції, 13–14 грудня 2018 р. Одеса : ОДАБА. 2018. С. 300–302.
3. Доценко В. В. Психічні проблеми особистості у сучасному інформаційному просторі. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (21–22 лютого 2020 року). 2020. С. 280–282.
4. Шарафутдінова О. И. Особенности трансляции политических смыслов в современном медиатизированном обществе. *Знак: проблемное поле медиаобразования*. 2016. № 4(21). С. 30–35.
5. Голубинская А. В. Принятие знания в структурах повседневности информационного общества. *Studia Humanitatis*. 2019. № 2. 23 с.

6. Гарфинкель Г. Исследование привычных оснований повседневных действий. *Социологическое обозрение*. 2002. Т. 2. №. 1. С. 41–69.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-312-5-9>

THE INFLUENCE OF WAR ON TEACHERS' PROFESSIONAL HEALTH

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАН ПРОФЕСІЙНОГО ЗДОРОВ'Я ВЧИТЕЛІВ

Meshko H. M.

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor,
Head of the Department of Pedagogy
and Education Management
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National
Pedagogical University
Ternopil, Ukraine*

Мешко Г. М.

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки
та менеджменту освіти
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Meshko O. I.

*Candidate of Psychological Sciences,
Associate Professor
Associate Professor at the Department
of Psychology
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National
Pedagogical University,
Ternopil, Ukraine*

Мешко О. І.

*кандидат психологічних наук,
доцент,
доцент кафедри психології
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна*

Педагогічна професія є стресогенною, дуже напруженою у психологічному аспекті. Чинники ризику та стрес-чинники, які постійно супроводжують діяльність учителів (їх кількість значно збільшилася у період війни) впливають на самопочуття педагогів. Тривале перенапруження психічних і фізіологічних функцій спричиняє погіршення професійного здоров'я педагогів, порушення їх працездатності, а також розвиток стану, який характерний для професійного стресу. Проявами стресу в педагогічній діяльності є тривожність,